

دانشکده: اقتصاد و مدیریت

رساله دوره دکتری مدیریت سیستم ها

طراحی مدل توسعه گردشگری با رویکرد متدلوژی

سیستم های نرم و پویایی سیستم

(مورد مطالعه: استان یزد)

نام دانشجو:

میرمحمد اسعدی

استاد راهنما:

دکتر عباس مقبل

خرداد ۱۳۹۴

باسمه تعالی

تاییدیه اعضای هیات داوران حاضر در جلسه دفاع از رساله دکتری

.....

بدینوسیله گواهی می شود آقای **میرمحمد اسعدی فیروزآبادی** در تاریخ از رساله دکتری

واحدی خود با عنوان: طراحی مدل توسعه گردشگری با رویکرد متدلوژی سیستم‌های نرم و پویایی

سیستم دفاع کرده است. اعضای هیات داوران نسخه نهایی این رساله را از نظر فرم و محتوا بررسی کرده و پذیرش آنرا برای

دریافت درجه دکتری تخصصی (Ph.D) تأیید می نمایند.

امضاء	رتبه علمی	نام و نام خانوادگی	اعضای هیات داوران
			۱- استاد راهنما
			۲- استاد مشاور (اول)
			۳- استاد مشاور (دوم)
			۴- استاد ناظر (داخلی)
			۵- استاد ناظر (داخلی)
			۶- استاد ناظر (خارجی)
			۷- استاد ناظر (خارجی)
			۸- نماینده شورای تحصیلات تکمیلی

آیین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاست‌های پژوهشی و فناوری دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهش‌های علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرح‌های تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد زیر را رعایت نمایند:

ماده ۱- حق نشر و تکثیر پایان‌نامه/ رساله و درآمدهای حاصل از آنها متعلق به دانشگاه می‌باشد ولی حقوق معنوی پدید آورندگان محفوظ خواهد بود.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی باید به نام دانشگاه بوده و با تایید استاد راهنمای اصلی، یکی از اساتید راهنما، مشاور و یا دانشجو مسئول مکاتبات مقاله باشد. ولی مسئولیت علمی مقاله مستخرج از پایان‌نامه و رساله به عهده اساتید راهنما و دانشجو می‌باشد.

تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب، نرم افزار و یا آثار ویژه (اثری هنری مانند فیلم، عکس، نقاشی و نمایشنامه) حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی کلیه واحدهای دانشگاه اعم از دانشکده‌ها، مراکز تحقیقاتی، پژوهشکده‌ها، پارک علم و فناوری و دیگر واحدها باید با مجوز کتبی صادره از معاونت پژوهشی دانشگاه و براساس آئین‌نامه‌های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه یافته‌ها در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرح‌های تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق معاونت پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این آیین‌نامه در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۸۷/۴/۱ شورای پژوهشی و در تاریخ ۸۷/۴/۲۳ در هیأت رئیسه دانشگاه به تایید رسید و در جلسه مورخ ۸۷/۷/۱۵ شورای دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب در شورای دانشگاه لازم‌الاجرا است.

«اینجانب..... دانشجوی رشته..... ورودی

سال.....

مقطع..... دانشکده..... متعهد می‌شوم کلیه نکات مندرج در

آئین‌نامه حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهش‌های علمی دانشگاه تربیت مدرس را در انتشار یافته‌های علمی مستخرج از پایان‌نامه / رساله تحصیلی خود رعایت نمایم. در صورت تخلف از مفاد آئین‌نامه فوق‌الاشعار به دانشگاه وکالت و نمایندگی می‌دهم که از طرف اینجانب نسبت به لغو امتیاز اختراع بنام بنده و یا هر گونه امتیاز دیگر و تغییر آن به نام دانشگاه اقدام نماید. ضمناً نسبت به جبران فوری ضرر و زیان حاصله بر اساس برآورد دانشگاه اقدام خواهم نمود و بدینوسیله حق هر گونه اعتراض را از خود سلب نمودم»

امضا

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد/ رساله دکتری نگارنده در رشته

سال در دانشکده دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی

سرکار خانم/جناب آقای دکتر ، مشاوره سرکار خانم/جناب آقای دکتر

و مشاوره سرکار خانم/جناب آقای دکتر از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تامین نماید.

ماده ۶: اینجانب دانشجوی رشته مقطع

تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضا:

دانشکده : اقتصاد مدیریت

رساله دکتری مدیریت گرایش سیستم

طراحی مدل توسعه گردشگری با رویکرد متدلوژی

سیستم‌های نرم و پویایی سیستم

(مورد مطالعه: استان یزد)

نام دانشجو:

میرمحمد اسعدی

استاد راهنما

دکتر عباس مقبل

اساتید مشاور:

دکتر عادل آذر

دکتر سعید سعیدا اردکانی

خرداد ۹۴

تقدیم به شهدای مدافع حرم

و تقدیم به همسر صبورم

و فرزندانم:

سید محمد مصباح

زهرا السادات

و فاطمه السادات

تقدیر و تشکر

با تشکر و سپاسگذاری از زحمات استاد عالی قدر جناب آقای دکتر مقبل که در سایه لطف و راهنمایی ایشان، انجام این پژوهش به اتمام رسید.

از اساتید معزز آقایان دکتر آذر و دکتر سعیدا که زحمت مشاوره این رساله را متحمل شدند، صمیمانه تشکر می‌کنم

از کلیه مدیران و کارشناسان محترم اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان یزد و همچنین مدیران و کارشناسان محترم دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد و همچنین کارشناسان و مدیران مراکز درمانی مختلف که صمیمانه همکاری نمودند کمال تشکر را دارم.

چکیده

اصولاً توسعه اقتصادی در هر کشوری نیازمند سرمایه‌گذاری در بخش‌ها و فعالیت‌های مختلف اقتصادی آن کشور است. گردشگری یکی از منابع عمده درآمدزایی و ایجاد اشتغال در جهان به شمار می‌آید به طوری که بسیاری از آن به عنوان صنعت اول دنیا یاد می‌کنند. ایران در زمینهٔ جاذبه‌های گردشگری، جزء ده کشور اول دنیاست. ولی متأسفانه از این قابلیت به خوبی استفاده نشده است. با توجه به اینکه موضوع گردشگری با سیستم‌های انسانی سروکار دارد و عواطف و احساسات نقش بسیار مهمی را در تصمیم‌گیری یک گردشگر ایفا می‌کنند، این موضوع یک مسأله پیچیده، پویا و غیر ساختار یافته تلقی می‌شود.

لذا در این پژوهش تلاش شده است تا از تکنیک‌های ساختاربندی نرم تحقیق در عملیات (متدولوژی سیستم‌های نرم) مدلی جهت توسعه گردشگری خارجی پیشنهاد شود؛ اما از آنجا که این رویکرد به تنهایی قادر به شناسایی تغییرات مطلوب و توانایی برای پیش‌بینی تغییرات مطلوب را ندارد از تکنیک‌های سخت تحقیق در عملیات (پویایی‌های سیستم) در این خصوص استفاده شده است. نتایج این پژوهش بیانگر این مطلب است که عواملی چون وضعیت سیاسی کشور، روابط خارجی با سایر کشورها، آموزش هر چه بهتر و بیشتر نیروی انسانی، قیمت‌گذاری و نظارت مناسب بر قیمت هتل‌ها، شاخص وضعیت فرهنگی و دادن احساس امنیت به گردشگران خارجی عوامل بسیار تاثیرگذاری در توسعه گردشگری می‌باشند.

کلید واژه‌ها: گردشگری، توسعه پایدار گردشگری، متدولوژی سیستم‌های نرم، نگاشت شناختی

و پویایی‌های سیستم

فصل اول: کلیات تحقیق

۲۲مقدمه
۲۴تشریح و بیان مسئله تحقیق
۲۶ضرورت و اهداف تحقیق
۲۸سوالات پژوهشی
۲۹قلمرو تحقیق
۲۹جامعه مورد مطالعه و نمونه آماری
۳۰روش تحقیق
۳۰جنبه نوآوری و جدید بودن تحقیق
۳۰فصل بندی تحقیق
۳۱اشرح واژه‌ها و اصطلاحات
۳۳امراحل اجرای پژوهش

فصل دوم: ادبیات موضوع

۳۶مقدمه
۳۷تعاریف و مفاهیم گردشگری
۳۸اهمیت صنعت گردشگری
۴۳تاریخچه گردشگری در جهان

۴۴پیشینه تاریخی گردشگری در ایران
۴۵گونه‌شناسی گردشگری
۴۶۱. گونه‌های گردشگری
۵۰۱.۱. گردشگری فرهنگی
۵۲۱.۲. گردشگری تاریخی
۵۳۱.۳. گردشگری سلامت (درمانی)
۵۵۱.۴. گردشگری سلامت در جهان
۵۶۱.۵. گردشگری سلامت در ایران
۶۰۷ ماهیت توسعه
۶۱۸ پارادایم‌های توسعه: مسیری برای دستیابی به ثبات
۶۳۸.۱. مدرنیزه شدن
۶۵۸.۲. وابستگی
۶۹۸.۳. لیبرالیسم جدید
۷۰۸.۴. توسعه پایدار و متناوب
۷۵۹ گردشگری پایدار
۷۷۱۰ پیامدهای گردشگری
۷۹۱۰.۱. اثرات محیطی گردشگری
۸۳۱۰.۲. اثرات اقتصادی اجتماعی گردشگری
۹۰۱۱ عوامل مؤثر بر توسعه پایدار گردشگری
۹۸۱۲ سیستم و کلیات آن
۹۹۱۲.۱.۱ - تعریف سیستم
۱۰۰۱۲.۲ ویژگی‌های سیستم

۱۰۰	۱۲.۲.۱ هدف
۱۰۰	۱۲.۲.۲ اجزا
۱۰۰	۱۲.۲.۳ روابط
۱۰۱	۱۲.۲.۴ محیط
۱۰۱	۱۲.۲.۵ منابع
۱۰۱	۱۲.۲.۶ حالت
۱۰۱	۱۲.۲.۷ سلسله مراتب
۱۰۲	۱۲.۲.۸ پیچیدگی
۱۰۲	۱۲.۳- انواع سیستم
۱۰۲	۱۲.۳.۱ سیستم‌های باز و بسته
۱۰۳	۱۲.۳.۲ سیستم‌های زنده و غیرزنده
۱۰۳	۱۲.۳.۳ سیستم‌های ساده و پیچیده
۱۰۳	۱۲.۳.۴ سیستم‌های انطباق‌پذیر و انطباق‌ناپذیر
۱۰۳	۱۲.۳.۵ سیستم‌های گسسته و پیوسته
۱۰۴	۱۲.۳.۶ سیستم‌های قطعی و احتمالی
۱۰۴	۱۲.۳.۷ سیستم‌های با حالت ایستا و پویا
۱۰۴	۱۲.۳.۸ سیستم‌های انتزاعی و عینی
۱۰۴	۱۳ تفکر سیستمی
۱۰۵	۱۳.۱ اصول کلی تفکر سیستمی
۱۰۷	۱۴ رویکرد سیستم‌های سخت
۱۰۷	۱۴.۱ تفکر سخت سیستمی
۱۰۸	۱۴.۲ انواع روش‌های سخت
۱۰۸	۱۴.۲.۱ نمودارهای پویایی‌های سیستم
۱۰۹	۱۴.۲.۲ نظریه بازی‌ها
۱۰۹	۱۴.۲.۳ تحلیل تعارض
۱۰۹	۱۴.۲.۴ درخت‌های تصمیم‌گیری
۱۱۰	۱۴.۲.۵ فرایند تحلیل سلسله مراتبی

۱۱۰	۱۴.۲.۶ تحلیل تصمیم‌گیری چندمعیاره/ تحلیل تصمیم‌گیری چندهدفه
۱۱۰	۱۵ رویکرد سیستم‌های نرم
۱۱۲	۱۵.۱ تفکر نرم سیستمی
۱۱۴	۱۵.۲ انواع روش‌های نرم
۱۱۴	۱۵.۲.۱ روش‌شناسی سیستم‌های نرم
۱۱۴	۱۵.۲.۲ سود/نگاشت شناختی/نگاشت علی
۱۱۵	۱۵.۲.۳ تحلیل سناریویی
۱۱۵	۱۵.۲.۴ نظریه نمایش/بازی‌های ترکیبی
۱۱۶	۱۵.۲.۵ انتخاب راهبردی/تحلیل استواری
۱۱۶	۱۵.۲.۶ روش‌های ابتکاری ارزیابی انتقادی سیستم‌ها
۱۱۷	۱۵.۲.۷ روش‌های مطالعه سیستم‌های مانا
۱۱۷	۱۶ پویایی‌های سیستم
۱۱۸	۱۶.۱ بازخورد
۱۱۸	۱۶.۲ مدل‌های ذهنی
۱۱۹	۱۶.۳ فرآیند یادگیری
۱۱۹	۱۶.۴ پیچیدگی پویا
۱۲۰	۱۷ روش‌شناسی سیستم‌های نرم
۱۲۲	۱۷.۱ مراحل روش‌شناسی سیستم‌های نرم
۱۲۳	۱۷.۲ نگاشت شناختی
۱۲۵	۱۸ تحلیل شبکه‌های اجتماعی
۱۲۶	۱۹ پیشینه پژوهش
۱۲۶	۱۹.۱ سوابق تحقیقات خارجی
۱۲۹	۱۹.۲ سوابق تحقیقات داخلی
۱۳۲	۲۰ خلاصه فصل و نتیجه‌گیری

فصل سوم: روش شناسی تحقیق

۱۳۴مقدمه
۱۳۴پارادایم
۱۳۵روش و روش شناسی
۱۳۶۳.۱ جدال میان پارادایم مطرح: اثبات گرایی و تفسیر گرایی
۱۴۰۳.۲ پارادایم کمی
۱۴۰۳.۳ پارادایم کیفی
۱۴۱۳.۴ پارادایم آمیخته
۱۴۶انواع طرح های پژوهش آمیخته
۱۵۰نمونه گیری
۱۵۰۵.۱ طبقه بندی راهبردهای نمونه گیری در علوم اجتماعی و رفتاری
۱۵۲۵.۲ نمونه گیری متوالی / متواتر
۱۵۲۵.۳ نمونه گیری نظری
۱۵۳۵.۴ نمونه گیری موافق و مخالف
۱۵۳۵.۵ نمونه گیری فرصت طلبانه
۱۵۴۵.۶ نمونه گیری گلوله برفی
۱۵۵۵.۷ اندازه نمونه در پژوهش های آمیخته
۱۵۹استراتژی پژوهش
۱۶۰۶.۱ مطالعه موردی
۱۶۳۷ ابزارهای گردآوری داده ها
۱۶۴۸ ارزیابی کیفیت و صحت پژوهش
۱۶۴۸.۱ روایی درونی و بیرونی پژوهش کمی

۱۶۵ ۸.۲ پایایی پژوهش‌های کمی
۱۶۵ ۸.۳ ارزیابی کیفیت پژوهش‌های کیفی
۱۶۵ ۸.۴ روایی پژوهش‌های کیفی
۱۶۹ ۸.۵ نگاه به پایایی
۱۶۹ ۸.۶ روایی مدل SD
۱۷۰ ۸.۷ پایایی
۱۷۱ ۹ خلاصه فصل و نتیجه‌گیری

فصل چهارم: طراحی مدل

۱۷۳ ۱ مقدمه
۱۷۳ ۲ ... بررسی مسئله توسعه گردشگری خارجی سلامت و تاریخی با استفاده از رویکرد ترکیبی
۱۷۳ SD و SSM
۱۷۴ ۲.۱ (مرحله اول) کشف و در نظر گرفتن موقعیت یک مسئله در دنیای واقعی
۱۷۹ ۲.۲ (مرحله دوم) رسم موقعیت افراد درگیر در موقعیت و ساختار مسئله در قالب تصاویر گویا
۱۸۱ ۲.۲ (مرحله سوم) استخراج تعاریف ریشه‌ای مربوط به سیستم
۱۸۲ ۲.۳ فرمول <i>PQR</i>
۱۸۲ ۲.۳ تعیین عناصر <i>CATWOE</i>
۱۸۵ ۲.۴ (مرحله چهارم) استخراج مدل مفهومی بر اساس روش نگاشت علی
۱۸۶ ۲.۴ تهیه فهرست مفاهیم مرتبط با موضوع پژوهش
۱۸۸ ۲.۴ استخراج نقشه علی خبرگان و تحلیل آن
۲۰۰ ۲.۵ (مرحله پنجم) مقایسه مدل مفهومی با دنیای واقعی
۲۰۱ ۲.۶ (مرحله ششم و هفتم) شناسایی تغییرات مطلوب و امکان‌پذیر و انجام یک اقدام
۲۰۸ تست مدل و اعتبار آن
۲۱۱ ۴ تحلیل سیاست‌های مختلف
۲۲۱ ۵ تحلیل حساسیت

۲۲۵ خلاصه فصل و نتیجه‌گیری

فصل پنجم: نتیجه‌گیری و آرایه پیشنهادات

۲۲۷ مقدمه

۲۲۷ مروری بر مراحل انجام‌شده و نتایج بدست آمده

۲۳۰ یافته‌های پژوهش

۲۳۳ پیشنهادهای کاربردی برای تصمیم‌گیران و سیاست‌گذاران

۲۳۵ پیشنهادهایی برای تحقیقات آتی

۲۳۵ فهرست منابع

۲۵۸ پیوست‌ها

فهرست جداول

- جدول ۱. تخمین اثرات اقتصادی جهانی و پیش‌بینی آن ۴۱
- جدول ۲. گونه‌های گردشگری ۴۷
- جدول ۳. جدول تعداد گردشگران سلامت، میزان درآمد ارزی، تعداد شغل ایجاد شده و میزان سرمایه‌گذاری در افق ۱۴۰۰ ۵۹
- جدول ۴. اثرات توسعه گردشگری بر محیط ۸۱
- جدول ۵. اثرات فرهنگی اجتماعی گردشگری ۸۵
- جدول ۶ - اثرات محیطی ۹۰
- جدول ۷. عوامل مؤثر بر توسعه پایدار گردشگری ۹۳
- جدول ۸. ابعاد هستی‌شناسی، معرفت‌شناسی، روش‌شناسی و روش پژوهش بر حسب پارادایم‌ها ۱۳۷
- جدول ۹ - عناصر مشترک در جهان بینی‌ها و کاربرد علمی آن‌ها ۱۴۲
- جدول ۱۰. تصمیم‌گیری پیرامون وزن، زمان اجرا و شیوه ترکیب روش‌های کمی و کیفی در طرح‌های آمیخته ۱۴۸
- جدول ۱۱ - طبقه‌بندی روش‌های نمونه‌گیری برای علوم رفتاری و اجتماعی ۱۵۱
- جدول ۱۲. کوچک‌ترین اندازه نمونه پیشنهاد شده برای طرح‌های کمی و کیفی ۱۵۶
- جدول ۱۳. مشخصات خبرگان این پژوهش ۱۵۷
- جدول ۱۴. مقایسه مطالعه موردی با سایر روش‌های گردآوری داده‌ها و شرایط انتخاب آن‌ها ۱۶۱
- جدول ۱۵. روایی و پایایی در پارادایم‌های مختلف ۱۶۶
- جدول ۱۶. تعریف عناصر CATWOE از دیدگاه گردشگری سلامت و تاریخی ۱۸۳
- جدول ۱۷. فهرست مفاهیم مرتبط با موضوع پژوهش ۱۸۶
- جدول ۱۸. شاخص‌های پیچیدگی نقشه‌های علی خبرگان ۱۸۹
- جدول ۱۹. بررسی همبستگی بین عامل سن خبرگان و پیچیدگی نقشه علی ۱۹۱

جدول ۲۰. بررسی همبستگی بین عامل سابقه کار خبرگان و پیچیدگی نقشه علی..... ۱۹۲

فهرست اشکال:

- شکل ۱. مراحل اجرای پژوهش ۳۴
- شکل ۲. بار مفهومی و معانی نهفته در گردشگری (پاپلی یزدی، سقایی، ۱۳۹۱) ۳۸
- شکل ۳. مدل توسعه گردشگری در کشورهای در حال توسعه (بریتون، ۱۹۸۲) ۶۸
- شکل ۴. اجزای محیط (منبع: سواربروک، ۱۹۹۹) ۸۰

فهرست نمودارها:

- نمودار ۱. ذی‌نفعان مسئله توسعه گردشگری سلامت و تاریخی ۱۸۰
- نمودار ۲. تصویر گویا از مسئله پژوهش ۱۸۱
- نمودار ۳. نمودار علت و معلولی مسئله پژوهش ۲۰۳
- نمودار ۴. - حلقه ۱B ۲۰۴
- نمودار ۵. حلقه ۲B ۲۰۵
- نمودار ۶. حلقه ۱R ۲۰۶
- نمودار ۷. حلقه ۲R ۲۰۷
- نمودار ۸. نمودار جریان مسئله پژوهش ۲۰۸
- نمودار ۹. - تست تأیید ساختاری مدل در نرم‌افزار ۲۱۰
- نمودار ۱۰. رفتار متغیرهای کلیدی مسئله پژوهش در وضعیت فعلی ۲۱۷
- نمودار ۱۱. نتایج سناریوها بر روی متغیرهای کلیدی مسئله تحقیق ۲۲۱
- نمودار ۱۲. حساسیت رضایت گردشگران نسبت به عامل آموزش ۲۲۲
- نمودار ۱۳. حساسیت عامل اشتغال در بخش گردشگری نسبت به اشتغال در مراکز تاریخی ۲۲۳
- نمودار ۱۴. - حساسیت عامل شکاف کیفیت خدمات نسبت به نیازهای گردشگران ۲۲۴
- نمودار نمودار ۱۵. حساسیت تعداد گردشگران سلامت نسبت به عامل هزینه خدمات درمانی ۲۲۴

فصل اول

کلیات پژوهش

۱ مقدمه

در قرن بیستم، گردشگری به‌عنوان یکی از سریع‌ترین صنایع در حال رشد در جهان پدیدار شد. امروزه گردشگری به یکی از اصلی‌ترین ابزارها برای تبادل اقتصاد اجتماعی در کشورهای در حال توسعه از جمله ایران تبدیل شده است. ایران یکی از مقاصد معروف گردشگری در نقشه گردشگری جهان است. وضعیت سیاسی با ثبات در این کشور پایه‌های مستحکمی را برای توسعه صنعت گردشگری بوجود آورده است. به‌منظور توسعه بخش گردشگری دولت می‌بایست هماهنگ با نیازهای محلی، حفاظت از منابع طبیعی، ارزش‌های فرهنگی، درآمدهای ارزی و استخدام عمل کند. همزمان با آن می‌بایست به تهدیدهای جهانی از قبیل بحران انرژی، تغییرات وضعیت آب و هوایی، بحران اقتصادی و جنگ بین کشورهای مختلف پاسخگو باشد و بتواند از گردشگری به‌عنوان یک ابزار مؤثر تبادل اقتصاد اجتماعی و کاهش فقر استفاده کند (UNWTO، ۲۰۱۲).

در سال‌های اخیر روند گردشگری جهانی افزایش چشم‌گیری یافته است. به‌طور مثال در سال ۲۰۰۸ ورود گردشگران خارجی به ۹۲۴ میلیون نفر رسید که نشان‌دهنده یک رشد ۲٪ نسبت به میزان مشابه در سال ۲۰۰۷ بوده است (UNWTO، ۲۰۰۹، ص.۳). سازمان تجارت جهانی (WTO) پیش‌بینی کرده است که در سال ۲۰۲۰ تعداد گردشگران خارجی در جهان به تقریباً ۱/۶ بلیون نفر خواهد رسید (WTO، ۲۰۰۱، ص.۱۰). از این میزان، ورود گردشگران به جنوب آسیا در حدود ۱۹

میلیون نفر خواهد بود. از همین روی بازارهای جنوب آسیا ۱/۲٪ رشد خواهند نمود (WTO، ۲۰۰۱، ص ۹). در این گزارش WTO پیش بینی کرده است که شرق آسیا و اقیانوس آرام جذابیت اصلی و عمده را در جذب گردشگران تا سال ۲۰۲۰ داشته باشند. در کشورهای در حال توسعه و همچنین در کشورهای فقیر گردشگری به عنوان یک بخش خدماتی اصلی در حال رشد است. این بخش می تواند به عنوان یک موتور محرکه برای کسب مزیت رقابتی در کشورهای فقیرتر و کمتر توسعه یافته عمل کند (UNWTO، ۲۰۰۷).

گردشگری صنعت مهمی در بسیاری از کشورهای در حال توسعه است. در دهه های اخیر، مبحث و عنوان اصلی تحقیقات در حوزه گردشگری، مربوط به چگونگی حداقل کردن تأثیرات منفی گردشگری در محیط فرهنگی و ملی و حداکثر کردن تأثیرات مثبت آن در توسعه اقتصادی بوده است. سیاست های موفق مربوط به گردشگری نه تنها مزایای اقتصادی زیادی بر جامعه، ناحیه و کشور فراهم می کنند بلکه همچنین توسعه فرهنگی، محیطی و اقتصادی پایداری را نیز ایجاد می کند. در این حوزه، برای سیاست گذاران بسیار مهم است تا بتوانند ابتکارات پایدار در سیاست های مربوط به گردشگری را با هم ترکیب کنند.

از آن جایی که فعالیت های گردشگری به صورت فرایندهایی نشان داده می شوند که منعکس کننده ارزش ها و علایق رقابتی متفاوتی هستند، شناخت این ارزش ها و علایق متفاوت گام اول سیاست گذاری در حوزه گردشگری است. این بررسی تلاش می کند تا ارزش ها و علایق گروه های ذینفع در صنعت گردشگری و تأثیرات آن ها بر توسعه گردشگری را از طریق رویکرد پویایی سیستم بررسی کند.

فصل اول به بیان چارچوب و محدوده تحقیق می پردازد. در واقع این فصل سعی دارد تا با بیان کلیات تحقیق، زمینه برقراری ارتباط با مخاطب و در جریان قرار دادن او در مورد چگونگی انجام پژوهش را فراهم سازد. در این فصل موضوعاتی مانند مسأله اصلی تحقیق، تشریح موضوع،

ضرورت‌های انجام تحقیق، قلمرو موضوعی و زمانی و مکانی تحقیق، سؤالات پژوهشی، نوع و روش‌های انجام تحقیق و استفاده‌کنندگان تحقیق شرح داده می‌شوند.

۲ تشریح و بیان مسئله تحقیق

گردشگری صنعتی در حال رشد است و حتی اگر در دوره‌هایی رشد، کم باشد؛ اما باز در طولانی مدت رشد دیده می‌شود. برخی گردشگرهای را نوش‌داروی مسائل توسعه منطقه می‌دانند. این دیدگاه واقع‌بینانه نیست زیرا منافع گردشگری می‌توانند همراه با مضرراتی اساسی باشند. بررسی اثرات مثبت و منفی گردشگری، مشخص می‌کند که تصمیم در مورد توسعه گردشگری، باید به دقت گرفته شود. توسعه گردشگری باید بر اساس خط‌مشی‌های برنامه‌ریزی شده انجام شود. سیاست‌هایی که اصول رفاه و شادمانی مردم را در نظر دارند، مشکلات اجتماعی بدون اقتصادی قوی و در حال رشد (که گردشگری می‌تواند ایجاد کند) حل نخواهد شد. سیاست‌های خوب گردشگری منجر به صنعتی در حال رشد و حفظ منابع طبیعی و فرهنگی می‌شود که خود گردشگران را جذب می‌کند. برنامه‌ریزی برای توسعه پایدار و حفظ محیط، حیاتی است. اگر با دیدی جامع نگرینسته شود، رابطه گردشگری با جامعه، حکومت، منطق و کشورها نیازمند توجه به مسائل مختلفی است که اهمیت برنامه‌ریزی را نشان می‌دهد (تاجری نسب، ۱۳۸۴).

مشکلات اجتماعی، کمبود سرمایه‌گذاری، موانع جغرافیایی و مسائل روبرنایی از جمله امنیت، تبلیغات و ... در جای خود به‌عنوان عوامل بازدارنده صنعت گردشگری در منطقه به حساب می‌آید. همچنین کمبود بسترهای لازم اجتماعی مانند هتل‌ها، مراکز گردشگری، آثار فرهنگی و نظایر آن از جمله تنگناهای اجتماعی فعلی است که توسعه و بهبود آن‌ها نیازمند برنامه‌ریزی است (دولابی و شیخی، ۱۳۸۶).

گردشگری و اقتصاد گردشگری در حال حاضر، در حال تبدیل شدن به یکی از ارکان اصلی اقتصاد تجاری جهان است، افزون بر این بسیاری از برنامه‌ریزان و سیاست‌گزاران توسعه نیز از صنعت گردشگری به‌عنوان رکن اصلی توسعه پایدار یاد می‌کنند. در این راستا با برنامه‌ریزی اصولی و مناسب و شناسایی مزیت‌ها و محدودیت‌های گردشگری، می‌توان به توسعه ملی و تنوع‌بخشی به اقتصاد ملی کمک کرد (افتخاری و مهدوی، ۱۳۸۴).

اصولاً توسعه اقتصادی در هر کشوری نیازمند سرمایه‌گذاری در بخش‌ها و فعالیت‌های مختلف اقتصادی آن کشور است و بدون سرمایه‌گذاری در طرح‌های زیربنایی و روبنایی، نمی‌توان انتظار گسترش اشتغال، تولید و رفاه اقتصادی را داشت (شاگری و سلیمی، ۱۳۸۵، ص. ۱). از طرف دیگر، امروزه جهانگردی به‌عنوان گسترده‌ترین صنعت خدماتی دنیا، جایگاه ویژه‌ای در عرصه‌های اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی به خود اختصاص داده است. صنعت گردشگری با ۲۰۰ میلیون شاغل (۸ درصد از کل اشتغال دنیا) و گردش مالی سالانه در حدود ۵/۴ تریلیون دلار، به بزرگ‌ترین و متنوع‌ترین صنعت دنیا تبدیل شده به‌طوری که در بیش از ۱۵۰ کشور، گردشگری یکی از پنج منبع مهم کسب ارز خارجی است و در ۶۰ کشور رتبه اول را به خود اختصاص داده است (UNWTO، ۲۰۰۱، ص. ۱۴-۱۶).

افزایش روزافزون تعداد گردشگران، گویای تبلور یافتن گردشگری به‌عنوان یک نیاز است. همین امر ضریب تأثیرگذاری گردشگری را افزایش داده است؛ بنابراین امروزه گردشگری با توان مضاعف‌تری می‌تواند حیات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی جوامع را تحت تأثیر قرار دهد. بر این اساس توسعه گردشگری به‌عنوان مجموعه فعالیت‌های اقتصادی، تأثیر به‌سزایی در تقویت بنیان‌های اقتصادی جوامع دارد (کاظمی، ۱۳۸۵، ص. ۱).

بنابراین مطالعه نقش گردشگری به‌عنوان منبع جدیدی برای ایجاد اشتغال، کسب درآمد، درآمدهای مالیاتی بیشتر، جذب ارز و تقویت زیرساخت‌های اجتماعی که موجب رشد و توسعه سایر

صنایع می‌شود موضوع مهمی به شمار آمده و امروزه اکثر کشورها درصدد بهره‌برداری از این موقعیت برآمده‌اند.

۳ ضرورت و اهداف تحقیق

اصولاً توسعه اقتصادی در هر کشوری نیازمند سرمایه‌گذاری در بخش‌ها و فعالیت‌های مختلف اقتصادی آن کشور است. گردشگری یکی از منابع عمده درآمدزایی و ایجاد اشتغال در جهان به شمار می‌آید به طوری که بسیاری از آن به‌عنوان صنعت اول دنیا یاد می‌کنند. ایران در زمینهٔ جاذبه‌های گردشگری، جزء ده کشور اول دنیاست. ولی متأسفانه از این قابلیت به خوبی استفاده نشده است. با توجه به اینکه موضوع گردشگری با سیستم‌های انسانی سر و کار دارد و عواطف و احساسات نقش بسیار مهمی را در تصمیم‌گیری یک گردشگر ایفا می‌کند، این موضوع یک مسأله پیچیده، پویا و غیر ساختار یافته تلقی می‌شود.

از سوی دیگر وابستگی شدید ایران به درآمدهای حاصل از نفت، پایان‌پذیر بودن این منبع و نوسانات قیمتی شدید آن در چند سال گذشته، لزوم تغییر در برنامه در جهت استفاده و بکارگیری منابع جایگزین به‌منظور رهایی از اقتصاد تک محصولی، بیش‌ازپیش در کشور احساس می‌شود. در این راستا با توجه به تبدیل شدن صنعت گردشگری به یکی از صنایع برتر دنیا و توانایی بالقوه کشور در این زمینه که از لحاظ جاذبه‌های تاریخی در رتبه ۱۰ و از لحاظ جاذبه‌های فرهنگی و طبیعی در بین ۵ کشور برتر دنیا قرار گرفته است (نعمتی، ۱۳۸۴، ص. ۱۰۷)، هم‌چنین از نظر تنوع صنایع دستی ایران جزء ۳ کشور برتر دنیا به حساب می‌آید (زنگی‌آبادی و همکاران، ۱۳۸۵، ص. ۱). بر این اساس می‌توان از گردشگری به‌عنوان یکی از بهترین گزینه‌های ممکن برای جایگزینی درآمدهای حاصل از نفت، کاهش وابستگی شدید به اقتصاد تک محصولی و حرکت به سمت توسعه مطلوب نام برد؛ اما نکته‌ای که در این راستا باید همیشه مدنظر قرار گیرد، شناخت دقیق و علمی قابلیت و تنگناهای هر منطقه از

کشور است که به واسطه آن بتوان با اتخاذ برنامه‌ریزی منسجم و مدیریت کارآمد به هدف موردنظر نائل شد (موحد و کهزادی، ۱۳۸۹).

امروزه اهمیت گردشگری و لزوم بررسی و تحقیق در مورد آن با توجه به نقش‌های مهم اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بر هیچ‌کس پوشیده نیست. این فعالیت در دنیای کنونی به‌صورت یکی از مهم‌ترین عوامل تولید ثروت، کار، ایجاد پویایی، جابجایی انسان‌ها و ثروت ملت‌ها درآمدی است (مشبکی و ملک اخلاق، ۱۳۸۲). ورود گردشگران به هر کشور موجب درآمدزایی و ایجاد فرصت‌های اقتصادی جدید می‌شود که از این طریق سطح فعالیت‌های اقتصادی در بخش‌های مختلف فعال می‌شود (مداح، ۱۳۸۶، ص. ۱۴). این صنعت علاوه بر درآمدزایی، ارزآوری، اشتغال‌زایی و تبادل فرهنگ‌ها، سهمی را در بین فعالیت‌های اقتصادی جهان از جمله صادرات به خود اختصاص داده است. ایران به سبب وجود جاذبه‌های فراوان طبیعی، تاریخی و فرهنگی و درمانی در زمره مستعدترین کشورهای جهان محسوب می‌شود. لیکن وابستگی شدید به درآمد ارزی صادرات فرآورده‌های نفت و گاز موجب کم‌توجهی به این فعالیت شده است. از این روست که تاکنون و به رغم پتانسیل بالای این فعالیت، فعالیت گردشگری سهم ناچیزی را در اقتصاد کشور به خود اختصاص داده است (میرکتولی و مصدق، ۱۳۸۹، ص. ۱۳۸).

صنعت گردشگری در ایران، از نظر تنوع اقلیمی، فرهنگ و تاریخ کهن، وجود آثار باستانی فراوان و جاذبه‌های طبیعی و دیدنی، دارای قابلیت‌های بسیار بالایی است و همواره گفته می‌شود ایران درزمینه‌های گردشگری، جزء دهمین و یا به روایتی پنجمین کشور دنیاست؛ ولی در میان ۱۵۰ کشور عضو سازمان جهانی گردشگری، در امر گردشگری پذیرایی در مقام هفتاد و پنجم قرار دارد و در حالی که طی سال‌ها، هزینه فراوانی در جهت رونق این صنعت و جذب گردشگر به کار گرفته شده است و می‌شود، پس از گذشت چند دهه، هنوز در خم کوچه‌اول قرار دارد و باز، در حالی که بر اساس داده‌های آماری، حجم پولی که از راه گردشگری در طول یک سال در جهان جابه‌جا می‌شود،

حدود پنج برابر درآمد سالانه کشورهای عضو اوپک از محل فروش نفت است؛ سهم ایران حدود یک دهم درصد است (مافی و سقایی، ۱۳۸۹)

تجربه نشان داده است که هرکجا گردشگری به طور اتفاقی و بدون وجود برنامه ریزی و استراتژی مشخص توسعه یابد، مشکلات زیست محیطی و اجتماعی متعددی ظهور پیدا کرده و در دراز مدت مشکلات گردشگری بیشتر از فوائد آن می شود (افتخاری و مهدوی، ۱۳۸۵، ص.۳).
با توجه به آن چه بیان شد، اهداف این تحقیق عبارتند از:

۱- تدوین مدل مفهومی توسعه پویای گردشگری

۲- شناسایی پیامدهای اتخاذ سیاست های مختلف در گردشگری

۴ سؤالات پژوهشی

جهت حصول به اهداف تحقیق حاضر، سؤالات پژوهشی زیر مطرح می شود:

۱- عوامل مؤثر در موقعیت های مسأله زادر گردشگری خارجی چیست؟

۲- تصویر غنی شده گردشگری خارجی چگونه است؟

۳- تعریف ریشه ای گردشگری خارجی چگونه است؟

۴- مدل مفهومی گردشگری خارجی چگونه است؟

۵- روابط علی بین موقعیت های مسأله زا توسعه گردشگری خارجی چگونه است؟

۶- تغییر در موقعیت های کلیدی مسأله زا چه تأثیری در تعداد گردشگران ایجاد می کند؟

۵ قلمرو تحقیق

هر تحقیق باید دارای قلمرو و دامنه مشخصی باشد تا محقق در تمامی مراحل تحقیق بر موضوع تحقیق احاطه کافی داشته باشد. از میان اقسام مختلف گردشگری دو حوزه در پژوهش انتخاب شده است: گردشگری سلامت و گردشگری تاریخی. به این دلیل که پتانسیل بیشتری در کشور برای توسعه این دو حوزه نهفته است و نیاز به سرمایه‌گذاری سخت‌افزاری ندارد بلکه فقط نیاز به برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری نرم‌افزاری دارد. در حوزه گردشگری تاریخی ایران به لحاظ جذابیت‌ها در بین تمام کشورهای رتبه زیر ده را به خود اختصاص داده است و در حوزه گردشگری سلامت لازم به ذکر است که سطح امکانات و انجام عملیات و خدمات پزشکی با کشورهای پیشرفته تفاوت چندانی ندارد، ضمن آن‌که به‌طور متوسط میزان اشغال تخت‌های بیمارستانی بین شصت تا هفتاد درصد است، مضاف براینکه ارزش واردات به کشور برای هر گردشگر سلامت به‌طور متوسط نزدیک به چهار برابر گردشگر تاریخی است.

۶ جامعه مورد مطالعه و نمونه آماری

جامعه‌ای که تحقیق و مطالعه در مورد آن انجام می‌گیرد را جامعه آماری می‌گویند (زارع زاده، ۱۳۸۹). جامعه آماری این پژوهش خبرگان گردشگری خارجی است که در دو حوزه گردشگری سلامت و تاریخی به استان یزد وارد می‌شوند. با توجه به این‌که این پژوهش با رویکرد پویایی‌های سیستم و شبیه‌سازی و رویکرد سیستم‌های نرم انجام شده است، بنابراین اطلاعات مورد نیاز تحقیق از نظرات خبرگان در دسترس استخراج شده است و از روش نمونه‌گیری گلوله‌برفی استفاده شده است.

۷ روش تحقیق

این تحقیق از منظر هدف تحقیق کاربردی است چون در این تحقیق هدف به کارگیری و آزمون مفاهیم نظری در موقعیت‌های مسائل واقعی در حوزه گردشگری است تا بتوان راه‌حلی برای توسعه گردشگری کشور پیشنهاد نمود. ضمناً تحقیق از حیث چگونگی بدست آوردن داده‌ها یک تحقیق توصیفی است زیرا در این تحقیق به توصیف و تفسیر شرایط و روابط موجود در بین عوامل مختلف در حوزه گردشگری پرداخته شده است و از آن‌جا که هدف مطالعه عمیق موضوع توسعه گردشگری و عوامل مؤثر بر آن است، این تحقیق یک تحقیق موردی است.

۸ جنبه نوآوری و جدید بودن تحقیق

ترکیب مدل‌های سخت و نرم تحقیق در عملیات در موضوع گردشگری و خصوصاً بحث توسعه گردشگری با مرور تحقیقات گذشته مسبوق به سابقه نمی‌باشد. مدل‌های سخت و نرم تحقیق در عملیات هرکدام دارای محاسن و معایبی می‌باشند که ترکیب این دودسته از مدل‌ها با هدف استفاده از محاسن هر تکنیک و رفع معایب هر دسته از تکنیک‌ها است. لذا خروجی مدل می‌تواند به واقعیت نزدیک‌تر باشد.

۹ فصل‌بندی تحقیق

در فصل اول کلیات تحقیق ارائه شد که در فصول بعد هر یک از سر فصل‌های مطرح شده به تفصیل شرح داده خواهد شد. در فصل به دوم پیشینه و ادبیات تحقیق پرداخته می‌شود. در فصل سوم روش تحقیق مورد استفاده در تحقیق به تفصیل شرح داده خواهد شد و در فصل چهارم پس از استخراج تجزیه و تحلیل اطلاعات سؤالات تحقیق مورد بررسی قرار می‌گیرند. در فصل پنجم خلاصه تحقیق، نتایج حاصل از تحقیق و همچنین پیشنهادهایی برای تحقیقات آتی ارائه خواهد شد.

۱۰ شرح واژه‌ها و اصطلاحات

- گردشگری

گردشگری به‌طور کلی به علت خصلت بین رشته‌ای خود قابلیت نگرش‌های متفاوت را دارا است که خود سبب ارائه تعاریف بسیاری از آن گردیده است. در تعاریف اولیه بیشتر بر بعد فاصله تأکید گردیده و گردشگران بر مبنای فاصله‌ای که از محل مسکونی داشتند، طبقه‌بندی می‌شدند. از دیگر تعاریف گردشگری می‌توان به تعاریف فنی اشاره کرد که توسط سازمان جهانی گردشگری ارائه گردیده است. این تعاریف بر اساس تمایز قائل شدن در رویکرد به مکان بازدید تقسیم بندی را پیرامون گردشگری در ابعاد مختلف انجام داده‌اند، که به‌صورت زیر است:

- گردشگری عبارت است از فعالیت‌های افرادی که برای استراحت، کار و دیگر دلایل به خارج از محیط سکونت معمول خویش سفر کرده و حداکثر برای یک سال متوالی در آنجا اقامت می‌کنند.

- گردشگری داخلی (بومی): اشخاص مقیم یک کشور که حداکثر برای مدت ۱۲ ماه به محلی در کشور خودشان که خارج از محیط معمول زندگی آنها است، سفر کنند و هدف اصلی آنها از این سفر انجام کاری نیست که سرانجام آن دریافت مزد از محل مورد بازدید باشد.

- گردشگری خارجی (بین‌المللی): افرادی که برای حداکثر مدت ۱۲ ماه به کشوری که محل اقامت معمول آنها نیست و خارج از محیط معمول زندگیشان قرار دارد، سفر کنند و هدف اصلی آنها از این بازدید انجام کاری نیست که سرانجام‌اش دریافت مزد از کشور مورد بازدید باشد.

بطور کلی گردشگری را می‌توان بر مبنای عوامل مختلفی تعریف نمود و در بررسی آن از این تعاریف استفاده نمود ولی پیرامون این تعاریف باید این نکته را مدنظر داشت که گردشگری صرفاً یک پدیده یک بعدی نیست که در تعاریف خطی قابل بحث باشد، بلکه در برگیرنده ابعاد بسیاری در زمینه‌های مختلفی همچون ابعاد اقتصادی، اجتماعی فرهنگی و نظیر این‌ها است. همچنین عوامل دیگری همچون طول مدت اقامت، وسیله سفر، مقاصد، تقاضا و نظیر این‌ها نیز باید در تعریف گردشگری مدنظر قرار گیرد (WTO، ۱۹۹۳).

- گردشگری سلامت

گردشگری پزشکی عبارت از سفر به کشور دیگر برای دریافت خدمات پزشکی است که اغلب با گذراندن اوقات فراغت ترکیب می‌شود یا افراد فرصتی برای دریافت چنین درمانی در طول دوره فراغت خواهند داشت (کنل^۱، ۲۰۰۶).

- گردشگری فرهنگی - تاریخی

گردشگری فرهنگی، در بعد مفهومی حرکت انسان و جدا شدن او از مکان معمولی سکونت با هدف دیدار از جاذبه‌های فرهنگی، بدست‌آوردن اطلاعات و تجربه جدید برای ارضای نیازهای فرهنگی تعریف شده است. از نظر فنی گردشگری فرهنگی شامل حرکت انسان برای دیدن جاذبه‌های فرهنگی خاص هم‌چون مکان‌های میراث فرهنگی، نشانه‌های زیباشناختی و فرهنگی، هنرها و نمایش‌ها که در خارج از مکان معمولی سکونت قرار دارد می‌شود (بچلینر^۲، ۱۹۹۹). گردشگری فرهنگی را می‌توان به دو شاخه مهم گردشگری تاریخی و گردشگری دینی تقسیم کرد.

- متدولوژی سیستم‌های نرم

یکی از متدولوژی‌های توسعه سیستم که بر اساس رویکرد حل مسئله ارائه شده است روش متدولوژی سیستم‌های نرم نامیده می‌شود. متدولوژی سیستم‌های نرم توسط پروفیسور پیتر چکلند و برای رویارویی با مسائل دارای اجزای اجتماعی، سیاسی و انسانی مطرح شده است (پور^۳، ۲۰۰۸). در این متدولوژی، مشکل به‌صورتی جزئی از یک سیستم و نه یک مشکل منفرد بررسی می‌شود. هم‌چنین در این متدولوژی مسئله نه به‌عنوان یک مشکل بلکه به‌عنوان یک فرایند نامناسب بررسی می‌شود.

^۱ Connell
^۲ Bachleitner
^۳ \or

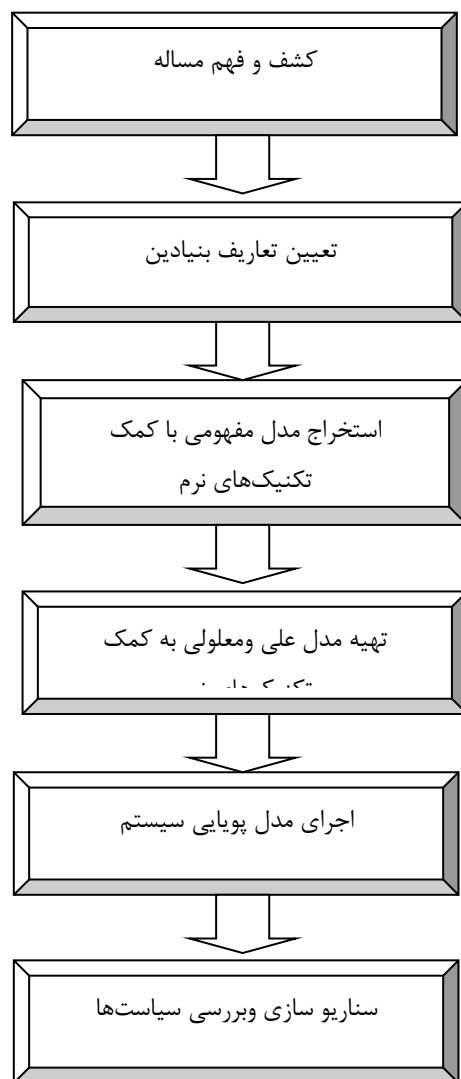
- پویایی سیستم

پویایی‌های سیستم، روشی برای مطالعه و مدیریت سیستم‌های پیچیده و دارای بازخورد است. این سیستم‌ها می‌توانند در حوزه‌های مختلفی همچون کسب و کار، اقتصاد، محیط زیست، مدیریت انرژی، مسائل شهری و سایر حوزه‌های اجتماعی و انسانی وجود داشته باشند. رویکرد پویایی‌های سیستم در اوایل دهه ۱۹۶۰، توسط جی فارس‌تر^۱ از دانشگاه ام‌آی‌تی^۲ معرفی شد. ایده اولیه شکل‌گیری این حوزه، پروژه‌ای بود که فارس‌تر برای شرکت جنرال الکتریک انجام داد. به علت تعاملات بین بخش‌های مختلف یک سیستم لازم است که افراد تلاش کنند که رفتار سیستم را با نگرش سیستمی درک کنند. این درک فقط می‌تواند از طریق مطالعه و شناخت همه اجزا و ارتباط بین آن‌ها در قالب یک سیستم به دست آید. مدل‌ها همواره ابعاد ساده شده واقعیت می‌باشند. هدف از مدل‌سازی پویایی‌های سیستم، به دست آوردن درک و دیدگاهی در مورد روابط سیستم است تا بتوان خط‌مشی‌های ممکن برای بهبود سیستم را بررسی کرد.

۱۱ مراحل اجرای پژوهش

مراحل اجرای پژوهش حاضر به شکل ۱-۱ است:

^۱ Forrester
^۲ MIT

شکل ۱. مراحل اجرای پژوهش

۱-۱۲- خلاصه فصل و نتیجه گیری

در این فصل پس از مقدمه فصل به بیان موضوع پرداخته شد. در قسمت بیان موضوع شرح مختصری از گردشگری و توسعه پایدار آن داده شد و پس از بیان موضوع، مسأله پژوهش و اهداف پژوهش تشریح شد. در این پژوهش با توجه به ماهیت و روش پژوهش، فرضیه‌ای مطرح نیست و سؤالات پژوهش ارائه شدند. به قلمرو پژوهش نیز در این فصل پرداخته شد. تعریف واژه‌های تخصصی و مراحل انجام پژوهش قسمت‌های پایانی این فصل است.